

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

БОЛГОВ ВЛАДИСЛАВ ЄВГЕНОВИЧ

УДК 330.341

**ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Спеціальність 08.00.03 – Економіка та управління національним
господарством

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Донецьк – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Донецькому університеті економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського Міністерства освіти і науки України на кафедрі економіки і управління інноваційною діяльністю

Науковий керівник : доктор економічних наук, професор
Гейср Геннадій Валерійович,
Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського Міністерства освіти і науки України, професор кафедри економіки і управління інноваційною діяльністю.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Сунцова Олеся Олександрівна,
Національний авіаційний університет Міністерства освіти і науки України, професор кафедри фінансів, обліку і аудиту;

кандидат економічних наук, доцент
Стреліна Олена Миколаївна,
Донецький національний університет Міністерства освіти і науки України, доцент кафедри економіки підприємства.

Захист дисертації відбудеться «23» січня о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 11.052.07 ДВНЗ «Донецький національний технічний університет» за адресою: 83050, м. Донецьк, вул. Артема, 96.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ДВНЗ «Донецький національний технічний університет» за адресою: 83001, м. Донецьк, вул. Артема, 58.

Автореферат розісланий 19 грудня 2013 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н.В. Оленцевич

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі світової глобалізації високі темпи економічного зростання та забезпечення конкурентоспроможності національної економіки можливі лише за умов впровадження інноваційного типу її розвитку. Зараз в економіці України домінують галузі, що належать до третього технологічного устрою, в той час, як у розвинутих країнах світу отримують поширення виробництва п'ятого і шостого устроїв. Саме тому актуальним є питання створення дієвої системи перетворення нових знань у технологічні нововведення для здійснення переходу на більш високі технологічні рівні економіки. Вирішення цього завдання стає можливим за умов формування механізму інноваційного розвитку національної економіки.

Теоретичні засади забезпечення інноваційного розвитку економіки закладено класиками економічної думки Дж.М. Кейнсом, М. Портером, П. Ульрихом, Й.А. Шумпетером. Проблеми формування механізму інноваційного розвитку досліджено у роботах вітчизняних науковців, серед яких слід відзначити праці О.І. Амоші, Г.В. Гейєра, В.М. Геєця, Л.М. Гохберга, Б.В. Губського, В.В. Дементьєва, М.П. Денисенка, Ю.С. Дорофєєвої, С.М. Ілляшенка, М.А. Йохни, В.І. Ландика, А.А. Садекова, О.М. Стреліної, О.О. Сунцової, Л.І. Федулової, О.О. Шубіна та інших. Розробки цих авторів дозволили вирішити низку важливих питань щодо визначення чинників і умов інноваційного розвитку та стали основою для теоретичного обґрунтування його механізму. Однак швидкоплинність сучасних економічних процесів викликає необхідність продовження досліджень у цьому напрямку, зокрема, потребують розробки практичні рекомендації щодо формування механізму інноваційного розвитку національної економіки з огляду на масштабність перетворень у глобальній економіці.

Практична значущість та актуальність розв'язання вказаних проблем обумовили вибір теми дисертаційної роботи, визначили її зміст і завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, а саме: «Організаційно-економічний механізм розвитку національної інноваційної системи» (номер державної реєстрації 0112U007295), особистим внеском є аналіз діючого та розробка рекомендацій щодо створення нового організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку національної економіки; «Аналіз впливу інноваційних технологій на конкурентоспроможність підприємств у сфері послуг» (номер державної реєстрації 0112U007507), в рамках якої автором визначено ефективність впровадження інноваційних методів поліпшення обслуговування клієнтів закладів сфери послуг.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка теоретичних положень і науково-методичних рекомендацій щодо формування механізму інноваційного розвитку національної економіки для підвищення рівня її конкурентоспроможності і забезпечення сталого економічного зростання.

Досягнення поставленої мети обумовило реалізацію таких завдань:

- визначено теоретичні засади інноваційного розвитку національної економіки;
- обґрунтовано напрями впливу інституціонального середовища на рівень інноваційного розвитку національної економіки;
- розроблено концепцію інноваційного розвитку національної економіки;

- обґрунтовано механізм інноваційного розвитку національної економіки;
- систематизовано фактори інноваційного розвитку економіки України;
- виявлено тенденції інноваційного розвитку економіки України;
- удосконалено науково-методичний підхід до оцінки рівня інноваційного розвитку регіонів;
- запропоновано заходи щодо вдосконалення нормативно-правового механізму інноваційного розвитку національної економіки;
- удосконалено схему організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку національної економіки;
- обґрунтовано науково-методичний підхід до вибору напрямів використання інвестиційних ресурсів в інноваційний розвиток національної економіки на базі імітаційної моделі.

Об'єктом дослідження є процес інноваційного розвитку національної економіки.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних положень, методичних розробок і практичних рекомендацій щодо формування комплексного механізму інноваційного розвитку економіки.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дослідження стали наукові праці та теоретичні розробки вітчизняних і зарубіжних учених з питань інноваційного розвитку національної економіки.

Для досягнення мети дослідження й реалізації поставлених завдань у роботі використано елементи системного підходу для визначення сутності і структури категорій «інновація», «інноваційна культура» та «інноваційна безпека»; принципи діалектики як загального методу пізнання – для систематизації факторів інноваційного розвитку національної економіки; метод експертних оцінок – для визначення рівня інноваційного розвитку регіонів України. Серед економіко-статистичних методів аналізу емпіричних даних було використано метод відносних і середніх величин – для аналізу стану інноваційного розвитку економіки України та метод прогнозування – для моделювання напрямів використання інвестиційних ресурсів в інноваційний розвиток національної економіки.

Інформаційну та нормативно-правову базу дисертації склали законодавчі та нормативні акти Верховної Ради і Кабінету Міністрів України, офіційні дані Державної служби статистики України, результати наукових досліджень, виконаних автором.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвитку науково-методичних підходів до формування механізму інноваційного розвитку національної економіки. Основні положення дисертації, що визначають її наукову новизну, полягають у такому:

у перше:

розроблено концепцію інноваційного розвитку національної економіки, основою якої є створення нормативно-правових і організаційно-економічних умов, інноваційної інфраструктури та сукупності стимулів для впровадження інновацій суб'єктами економічної діяльності, реалізація яких дозволяє запровадити модель інноваційного розвитку і забезпечити підвищення конкурентоспроможності і сталий розвиток національної економіки;

удосконалено:

нормативно-правовий механізм інноваційного розвитку національної економіки, в якому на відміну від діючого передбачено прийняття Інноваційного Кодексу, що дозволить узгодити діючі нормативно-правові акти, створити конкурентне середовище для інноваційно-активних підприємств та забезпечити

економічне стимулювання суб'єктів господарювання до впровадження інновацій для формування засад інноваційного розвитку національної економіки;

науково-методичний підхід до оцінки рівня інноваційного розвитку регіонів, який передбачає визначення відповідного рейтингового коефіцієнту за допомогою експертної оцінки окремих показників та важливості їх впливу на регіональний інноваційний розвиток, що дозволяє враховувати виробничий, ресурсний та фінансовий потенціал територій при розробці регіональних програм інноваційного розвитку;

організаційно-економічний механізм інноваційного розвитку національної економіки за рахунок розмежування функцій суб'єктів управління інноваційним розвитком, що забезпечує узгодженість дій різних ланок влади в управлінні інноваційними процесами та створює можливості для прийняття обґрунтованих рішень з розміщення інвестицій в інноваційний розвиток;

науково-методичний підхід до вибору напрямів використання інвестиційних ресурсів інноваційного розвитку національної економіки шляхом побудови імітаційної моделі, адаптованої до реальних умов і спрямованої на досягнення максимального економічного ефекту, використання якої дозволяє обрати оптимальний варіант використання інвестиційних ресурсів для забезпечення переходу до більш високих технологічних рівнів економічного розвитку національної економіки;

дістали подальшого розвитку:

механізм інноваційного розвитку національної економіки, що на відміну від діючого має комплексний характер, складається з нормативно-правового і організаційно-економічного механізмів, передбачає постановку завдань, визначення функцій та критеріїв ефективності у вигляді зростання частки інноваційно-активних підприємств і підвищення інноваційного рейтингу країни, що дозволяє забезпечити ефективну реалізацію концепції інноваційного розвитку національної економіки;

систематизація факторів інноваційного розвитку економіки за основними сферами їх впливу – зовнішньою та внутрішньою; до зовнішніх факторів віднесено стан міжнародних фінансових ринків і тенденції розвитку світової економіки, до внутрішніх – законодавчі, інституціональні, соціальні, економічні фактори, виокремлення яких дозволяє враховувати стан і динаміку середовища для визначення і подальшого використання найбільш дієвих елементів механізму інноваційного розвитку національної економіки.

Практична значущість отриманих результатів полягає у розробці рекомендацій з формування механізму інноваційного розвитку національної економіки. Висновки і рекомендації, що були запропоновані у дисертаційній роботі, впроваджено такими організаціями: УкрНДІ ПОБУТМАШ (довідка про впровадження № 324 від 04.10.2012 р.), Донецькою Торгово-промисловою палатою (довідка про впровадження № 2166 від 26.09.2012 р.), Головним управлінням регіонального розвитку, залучення інвестицій і зовнішньоекономічних відносин Донецької ОДА (довідка про впровадження № 5-738 від 24.10.2012 р.). Матеріали дослідження використовуються у навчальному процесі Донецької філії Українського державного університету фінансів і міжнародної торгівлі при викладанні дисциплін «Мікроекономіка» та «Макроекономіка»

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є результатом самостійних досліджень, в ній викладено авторський підхід до вирішення наукового завдання щодо формування механізму інноваційного розвитку національної економіки. Із наукових праць, які опубліковані у співавторстві, у дисертації використано тільки ті ідеї,

положення та розрахунки, що належать особисто автору. Участь дисертанта у колективних роботах конкретизована у списку опублікованих праць.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та наукові результати дисертаційного дослідження доповідались та обговорювались на 14 наукових та науково-практичних конференціях:

– міжнародних: «Конкурентоспроможність національної економіки в умовах глобалізації: проблеми та шляхи її підвищення» (м. Донецьк, 2005 р.); «Молодь і держава» (м. Артемівськ, 2006 р.); «Наукове забезпечення процесів реформування економічних відносин в умовах глобалізації» (м. Сімферополь, 2007 р.); «Культура та економіка» (м. Донецьк, 2008 р.); «Маркетинг у третьому тисячолітті» (м. Донецьк, 2008 р.); «Стратегія забезпечення сталого розвитку економіки України» (м. Київ, 2008 р.); «Проблеми економічного та соціального розвитку в умовах світової кризи» (м. Донецьк, 2009 р.); «Україна у світовому економічному просторі: шляхи подолання кризи (економіка, фінанси та право)» (м. Київ, 2009, р.); «Реалії та перспективи інноваційного розвитку України. Економічні, фінансові та правові аспекти» (м. Київ, 2010 р.); «Моделі ефективного розвитку світової економіки у посткризовий період та можливості їх адаптації в Україні» (м. Київ, 2011 р.); «Теорія та практика розвитку інноваційної економіки» (м. Одеса, 2011 р.); «Сучасні моделі, концепції і стратегії інноваційного розвитку країн світу та України: економіка, фінанси, право, системний аналіз» (м. Київ, 2012 р.);

– всеукраїнських: «Наукові концепції та практика реалізації стратегій інноваційного розвитку України та її регіонів» (м. Донецьк, 2007 р.); «Особливості інтеграції України в світовий економічний та політико-правовий простір» (м. Маріуполь, 2010 р.).

Публікації. Основні результати дослідження опубліковано у 23 наукових роботах, серед яких 12 статей у фахових виданнях і 11 публікацій – у матеріалах наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій – 5,57 др. ар., з них автору належать 5,2 др. ар.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків і списку використаних джерел. Дисертаційна робота обсягом 167 сторінок основного тексту містить 22 таблиці (на 15 сторінках), 29 рисунків (на 12 сторінках), список використаних джерел із 149 найменувань (на 15 сторінках) та 11 додатків (на 29 сторінках).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету і завдання, сформульовано методологічну основу дослідження, відображено наукову новизну і практичну значущість одержаних результатів, надано інформацію щодо апробації результатів дисертаційної роботи.

У першому розділі «**Теоретичні основи інноваційного розвитку національної економіки та формування його механізму**» визначено теоретичні засади інноваційного розвитку національної економіки, обґрунтовано напрями впливу інституціонального середовища на рівень інноваційного розвитку національної економіки, розроблено концепцію та обґрунтовано механізм інноваційного розвитку національної економіки.

Дослідженнями встановлено, що на сучасному етапі розвитку продуктивних сил головним фактором сталого зростання є постійне впровадження інновацій у всіх сферах національної економіки. На підставі узагальнення наукових підходів до визначення сутності інновацій у роботі запропоновано розуміти інновацію як багаторівневий,

циклічний процес, який починається з етапу наукового відкриття і отримує практичне втілення на різних етапах виробничого циклу товару або послуги, що призводить до поліпшення якості соціально-економічних процесів та сприяє підвищенню технологічного рівня виробництва.

В умовах загострення глобальної конкуренції модернізація економіки на базі технологічного зростання перетворюється на головний чинник забезпечення конкурентоспроможності національної економіки, що потребує впровадження інноваційної моделі її розвитку. Під моделлю інноваційного розвитку пропонується розуміти модель економічного зростання, де переважає виробництво високотехнологічної продукції з використанням прогресивних технологій у комплексі з новітніми методами в організації виробництва та прийняття рішень. Це передбачає створення технополісів і технопарків, впровадження режиму ресурсозбереження та підвищення економічної ролі і суспільної важливості творчих кадрів, тобто людей, що є носіями та генераторами знань та ідей. Основними принципами функціонування цієї моделі є екологізація всіх сфер людської діяльності, зростання виробничого потенціалу економічної системи за рахунок новітніх технологій, а також забезпечення задоволення основних потреб людини та створення рівних умов для реалізації творчого потенціалу і підвищення рівня та якості життя населення.

У роботі доведено, що формування інноваційної моделі розвитку національної економіки відбувається у певному інституціональному середовищі, яке представляє собою сукупність політичних, правових, соціальних та інших інституцій, що створюють організаційні умови для ведення господарської діяльності, діють невід'ємно від людини і ґрунтуються на ментальних засадах тієї спільноти, де вони формувались. З точки зору впливу на інноваційний розвиток інституції розглядаються у двох аспектах: формальному і неформальному. Формальний аспект проявляється через систему державного впливу на економічні відносини між суб'єктами господарювання, якій здійснюється шляхом створення та підтримки нормативних правил економічної поведінки. Такий вплив передбачає необхідність налаштування державних органів усіх рівнів на стимулювання, підтримку та впровадження нововведень в усіх сферах національного господарства. У дисертаційній роботі найбільшу увагу приділено трансформаційним інституціональним змінам, які створюють систему державного впливу на інноваційні процеси, обумовлюючи швидкість та ефективність оновлення інституцій, дія яких забезпечує формування моделі розвитку національної економіки у відповідності до сучасних вимог і тенденцій розвитку продуктивних сил. Неформальні аспекти інституціонального середовища представлені ментальними особливостями, традиціями, звичаями, віруваннями та правилами поведінки людей, які формують їх соціальний капітал і впливають на інноваційні процеси через створення атмосфери довіри, солідарності, готовності до співпраці, необхідності виконання взаємних зобов'язань. За результатами аналізу доведено, що ефективне функціонування інноваційної моделі розвитку стає можливим за умов створення адекватного інституційного середовища, що базується на використанні формального та неформальних аспектів, притаманних економіці кожної країни.

У роботі розроблено концепцію інноваційного розвитку національної економіки (рис. 1), яка синтезує в собі нормативно-правові й організаційно-економічні умови,

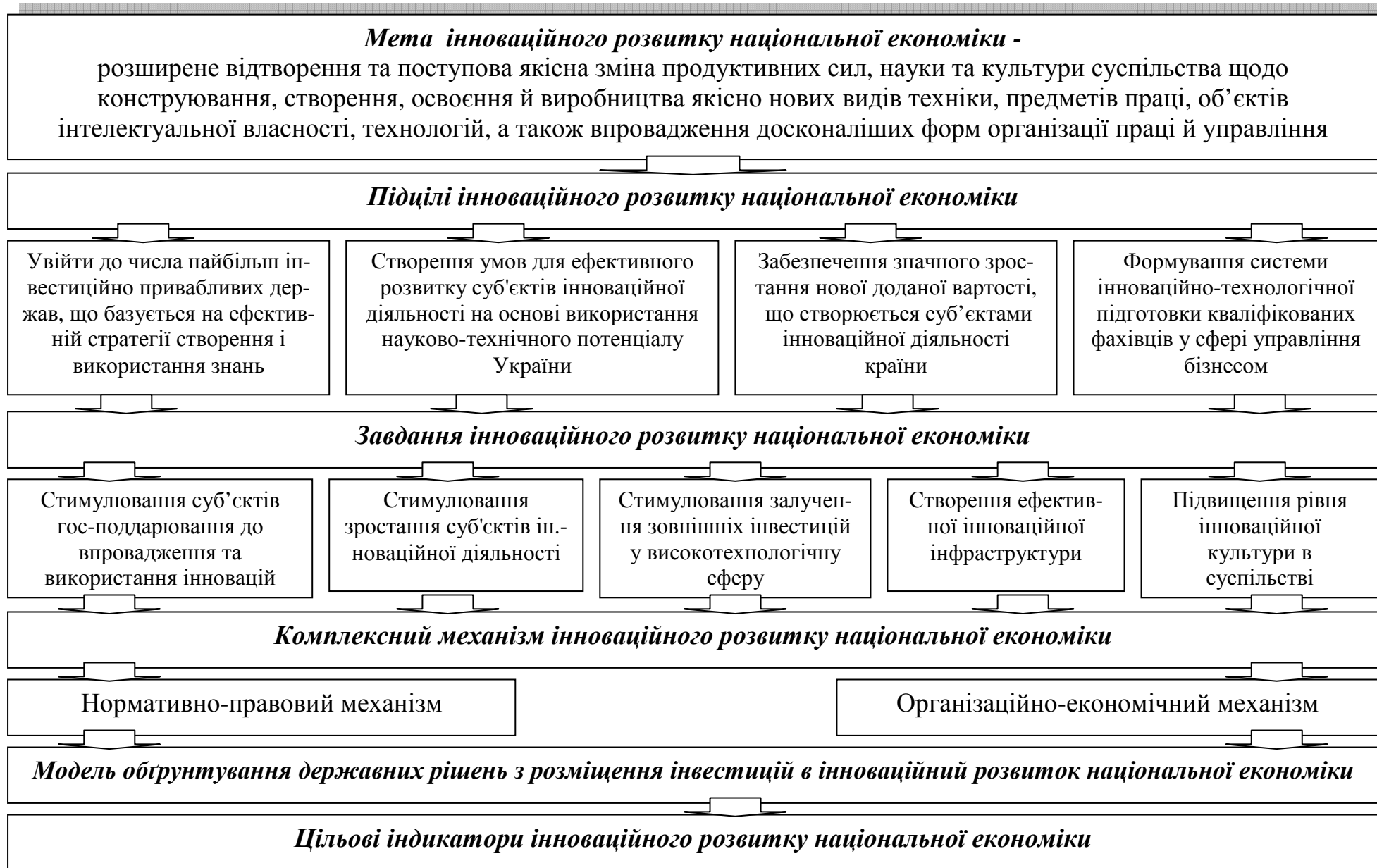

Рис. 1. Концепція інноваційного розвитку національної економіки

інноваційну інфраструктуру, сукупність стимулів до впровадження інновацій суб'єктами економічної діяльності, взаємодія яких дозволяє підвищити технологічний рівень виробництва і перейти до більш високих технологічних устроїв економічного розвитку. Реалізація концепції передбачає вирішення завдань у системі державного регулювання, основними з яких є стимулювання суб'єктів господарювання до впровадження та використання інновацій, стимулювання зростання кількості суб'єктів інноваційної діяльності, стимулювання залучення зовнішніх інвестицій у високотехнологічні сфери. Це потребує формування механізму інноваційного розвитку національної економіки, який би відповідав потребам суспільного виробництва і враховував можливості використання соціального капіталу у якості інституціональної складової регулювання інноваційного зростання.

У роботі вдосконалено механізм інноваційного розвитку національної економіки України з метою забезпечення ефективної реалізації запропонованої концепції (рис. 2). Він спирається на поєднання нормативно-правового та організаційно-економічного механізмів, що цілеспрямовано впливають на інноваційну діяльність економічних суб'єктів; передбачає постановку завдань, основними з яких є: забезпечення розвитку галузей вищих технологічних устроїв за умов збереження інноваційної безпеки національної економіки; визначення функцій та критеріїв ефективності у вигляді зростання частки інноваційно-активних підприємств і підвищення рейтингу країни в Європейському інноваційному табло. У сукупності це дозволить підвищити рівень конкурентоспроможності національної економіки та забезпечити її сталий розвиток.

Одним із завдань функціонування механізму інноваційного розвитку національної економіки є забезпечення інноваційної безпеки як складової економічної безпеки держави. Інноваційна безпека визначається у роботі як складне багатофакторне явище, що характеризує здатність національної економіки до постійного самовідтворення та поширення нових знань з метою збалансованого задоволення потреб суспільства на такому рівні, за яким забезпечуються захист національних інтересів, стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатність до сталого розвитку та захищеність життєво важливих інтересів людини, суспільства й держави.

У другому розділі «Дослідження функціонування та розвитку інноваційної системи України» систематизовано фактори інноваційного розвитку економіки України, виявлено тенденції інноваційного розвитку економіки України та удосконалено науково-методичний підхід до оцінки рівня інноваційного розвитку регіонів.

На підставі аналізу інноваційної діяльності суб'єктів національної економіки визначено фактори, що впливають на інноваційний розвиток національної економіки, та систематизовано їх за основними сферами впливу (рис. 3). До зовнішніх факторів віднесено: стан міжнародних фінансових ринків і тенденції розвитку світової економіки, дія яких визначається через вплив зовнішніх джерел фінансування на інноваційну діяльність.

Внутрішні фактори зводяться до:

- інституціональних у вигляді необхідних ринкових інституцій соціального капіталу для інноваційного розвитку;

- соціальних, пов'язаних зі створенням і пропагуванням атмосфери соціальної справедливості і сучасних екологічних норм життя, що визначає вплив нових технологій, матеріалів, видів енергії на довкілля в процесі інноваційної діяльності

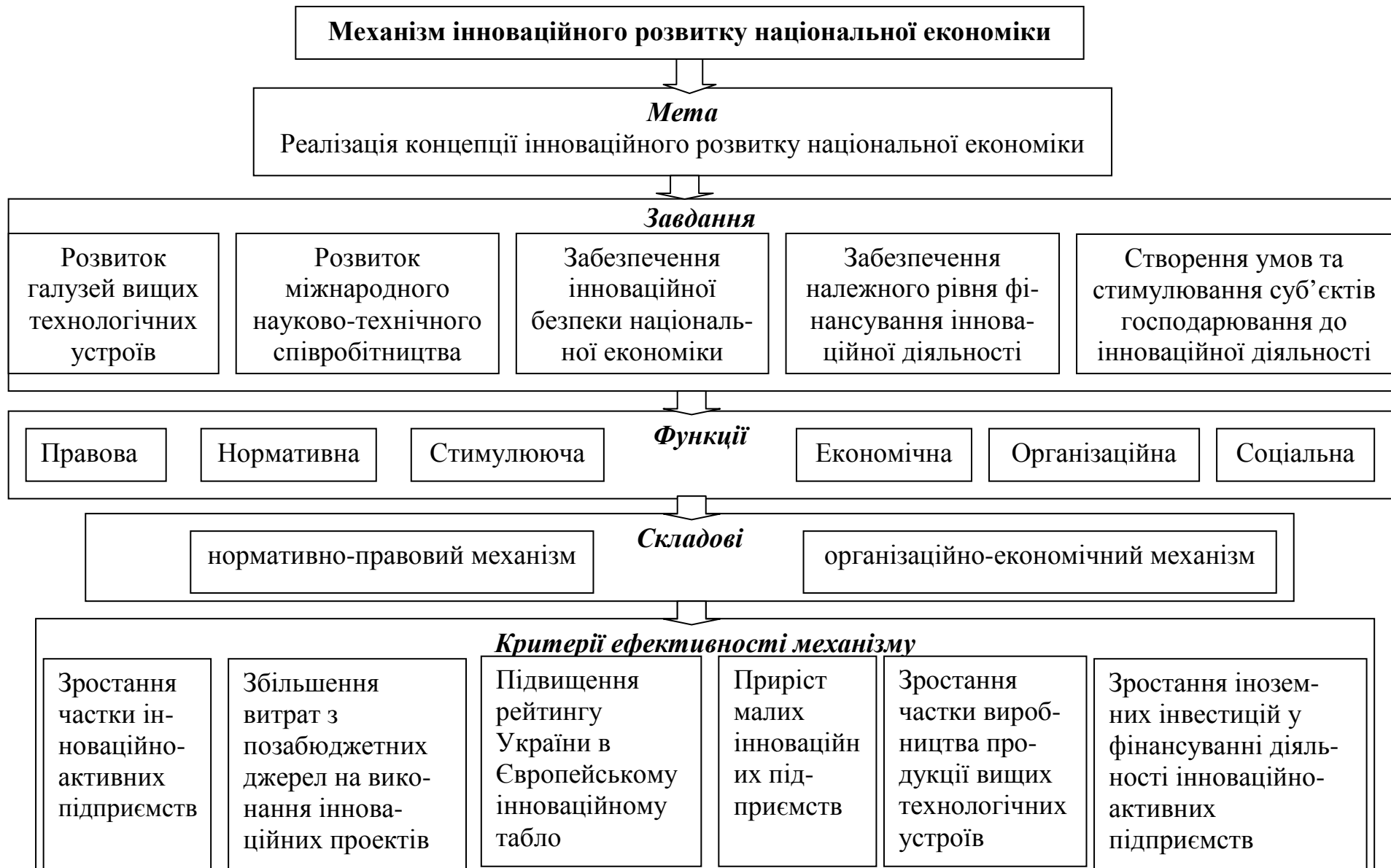

Рис. 2. Механізм інноваційного розвитку національної економіки

підприємств та суспільства в цілому;

– нормативно-правових як сукупності законів та підзаконних актів, що визначають особливості здійснення інноваційної діяльності суб'єктами господарювання;

– економічних як сукупності пільг, субсидій та державних замовлень, що використовуються для стимулювання розвитку пріоритетних напрямів та сфер національної економіки.

Класифіковані за сферами впливу фактори дозволяють враховувати динаміку середовища для визначення і подальшого використання найбільш дієвих елементів механізму інноваційного розвитку національної економіки.

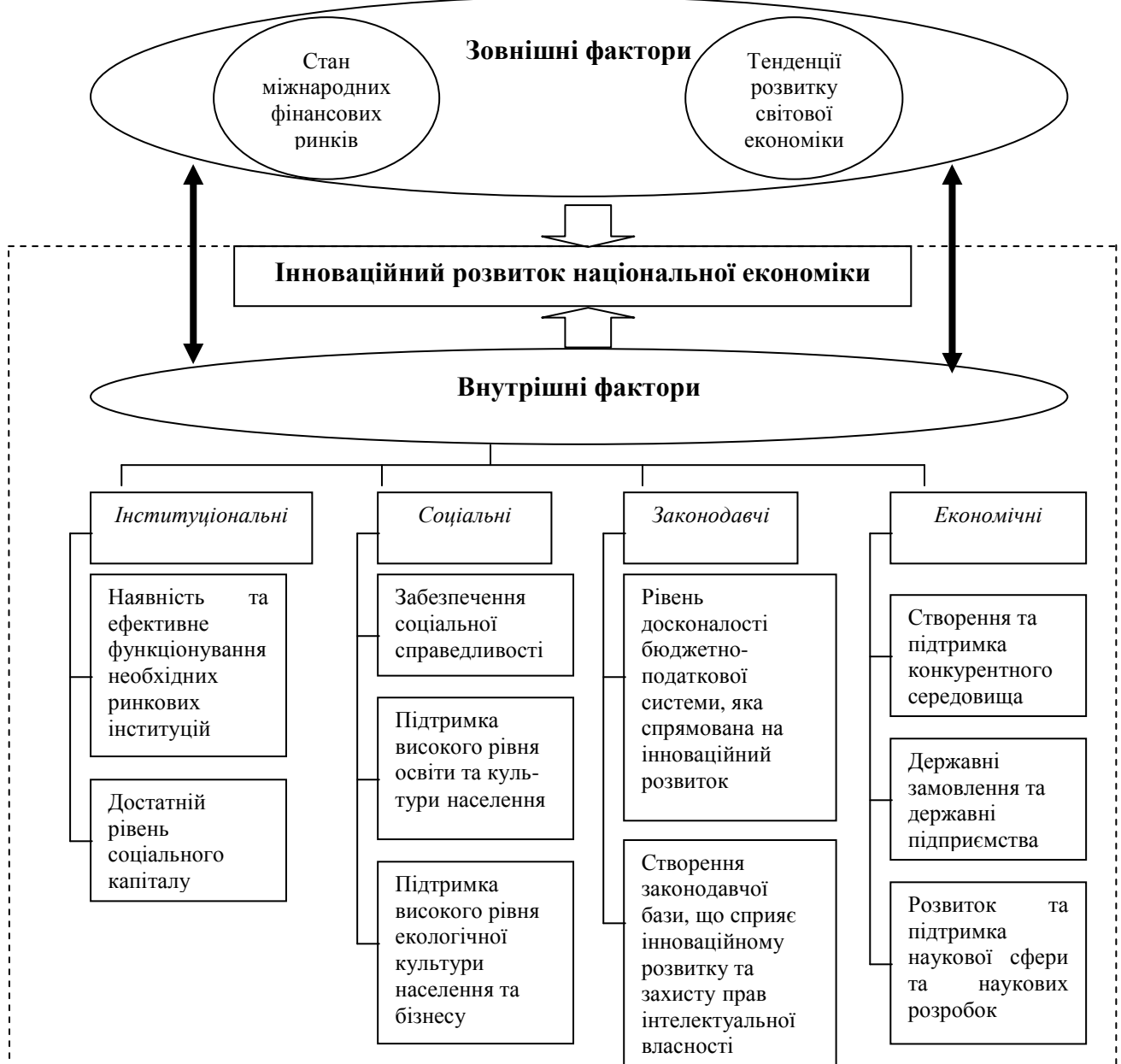

Рис. 3. Фактори впливу на інноваційний розвиток національної економіки

Аналіз технологічного рівня економіки України виявив технологічну багатоукладність виробництва. З'ясовано, що різні типи технологічних устроїв існують і відтворюються незалежно один від одного, що не забезпечує перерозподіл економічних ресурсів з нижчих до вищих рівнів технологічного розвитку і консервує відсталу

структуру економіки з переважанням застарілих технологічних устроїв. Це призводить до економічних перевитрат, знижує загальний рівень конкурентоспроможності національної економіки і негативно впливає на показники ефективності та безпеки її розвитку.

Аналіз динаміки створення доданої вартості за видами економічної діяльності в Україні показав, що на сьогодні вона створюється переважно за рахунок розвитку технологій, закладених у третьому технологічному устрої, що є загрозливою тенденцією з погляду забезпечення конкурентоспроможності національної економіки. Пріоритети, які фактично сформувалися в Україні за останні десятиліття, не відповідають сучасним вимогам соціально-економічного розвитку суспільства. Структура інновацій країн-світових лідерів свідчить, що близько 60 % інвестиційних коштів спрямовується у високотехнологічні сфери економіки (радикальні інновації) і лише 10-12 % – у поліпшуючі інновації у традиційних галузях. Що стосується України, то 95 % усіх інвестицій спрямовується у третій (75 %) і четвертий (20 %) технологічні устрої, лише 4,5 % інвестицій зосереджується у п'ятому устрої та 0,5 % – у шостому. Виходячи із цього, зроблено висновок, що в економіці України слід зосередити увагу на становленні технологій вищого рівня – п'ятого і шостого технологічних устроїв, що потребує розробки і реалізації стратегії інноваційного прориву.

Проаналізовано ступінь інноваційного розвитку регіонів України. Визначено, що існуючі показники інноваційного розвитку регіону є або вузькоспеціалізованими, тобто такими, в яких враховується вплив лише декількох факторів на ступінь інноваційного розвитку та не приймаються до уваги інші, що впливає на об'єктивність висновків, або є складними за розрахунками. У зв'язку з цим запропоновано науково-методичний підхід до оцінки рівня інноваційного розвитку регіонів на основі рейтингового коефіцієнту, який визначається методом експертної оцінки окремих параметрів інноваційного розвитку регіонів та важливості їх впливу на загальний результат.

Рейтинговий коефіцієнт розраховується за наступною формулою:

$$K = \sum_{i=1}^n P_i \times p_i, \quad (1)$$

де K – рейтинговий коефіцієнт інноваційного розвитку регіону;

P_i – частковий рейтинг регіону за i -тим показником інноваційного розвитку;

p_i – питома вага i -го показника у загальній структурі рейтингу;

i – показник інноваційного розвитку, $i=1, \dots, n$.

У розрахунках показників рейтингового коефіцієнту інноваційного розвитку регіонів України за період 2004-2012 рр. використовувались наступні показники:

- кількість науковців на 1000 осіб економічно активного населення, осіб;
- частка інноваційно-активних підприємств у загальній їх кількості, %;
- загальна сума витрат на дослідження на одну особу, тис грн.;
- обсяг виконаних наукових та науково-технічних робіт на одну особу тис. грн.;
- капітальні інвестиції на одну особу, тис. грн.;
- валовий регіональний продукт на одну особу, тис. грн.

Проведений аналіз дозволив класифікувати регіони України за рівнем їх інноваційного розвитку таким чином:

1) регіони-лідери: м. Київ та Харківська область, де сконцентровано значну кількість наукових та фінансових ресурсів;

2) регіони-послідовники, що за своїм рівнем інноваційного розвитку наближаються до лідерів. До них можна віднести Миколаївську, Одеську, АР Крим, Донецьку, Івано-Франківську, Луганську, Київську, Дніпропетровську та Сумську області;

3) регіони, показники яких коливаються навколо середнього рівня. До них віднесено: Вінницьку, Запорізьку, Львівську, Чернігівську області, м. Севастополь, Херсонську, Полтавську, Чернівецьку, Черкаську, Кіровоградську області.

4) аутсайдери, до яких відносяться області з найнижчими показниками рівня інноваційного розвитку, а саме: Волинська, Житомирська, Закарпатська, Рівненська, Тернопільська та Хмельницька області.

Застосування SWOT-аналізу потенціалу інноваційного розвитку регіонів разом із запропонованим показником дозволяє розробити регіональні програми інноваційного розвитку із врахуванням динаміки економічного середовища. Виходячи з цього, з метою підвищення рейтингу регіонам-послідовникам рекомендовано акцентувати увагу на заходах щодо підвищення рівня інноваційної активності підприємств; регіони, показники яких коливаються навколо середнього рівня, потребують таких самих заходів та створення умов для залучення наукових кадрів у місцеву економіку; аутсайдерам разом із рекомендаціями для перших двох груп необхідно стимулювати зростання обсягів виконання наукових та науково-технічних робіт.

У третьому розділі **«Удосконалення механізму інноваційного розвитку національної економіки»** запропоновано заходи щодо вдосконалення нормативно-правового механізму інноваційного розвитку національної економіки, удосконалено схему організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку національної економіки та обґрунтовано науково-методичний підхід до вибору напрямів використання інвестиційних ресурсів в інноваційний розвиток національної економіки на базі імітаційної моделі.

На основі дослідження процесу формування нормативно-правової бази інноваційного розвитку економіки України виокремлено три етапи її розвитку, зокрема: базовий, концептуальний та етап вдосконалення і визначено характерні риси кожного з них. Виявлено вади нормативно-правової бази інноваційного розвитку національної економіки:

- дефініція «інноваційна діяльність», як і базова категорія «інновація», не має однозначного визначення в законодавстві України; крім того, вони не узгоджені між собою;

- нормативно-правові акти нижчого рівня ієрархії у багатьох випадках суперечать актам вищого рівня, що пов'язано з недосконалістю діючого законодавства, яке регулює інноваційну діяльність;

- має місце недостатній рівень правового захисту конкурентних умов господарювання;

- відсутні законодавчі стимули до інноваційної діяльності;

– відбуваються постійні та непередбачувані зміни законодавства відносно правил ведення бізнесу, що змушує підприємців шукати низьковитратні короткострокові можливості розміщення ресурсів, що надають швидкий і гарантований прибуток;

– є недостатнім рівень захисту прав інтелектуальної власності.

Доведено, що перехід України до інноваційного типу розвитку повинен спиратися на законодавчо прийнятну концепцію та відповідну національну стратегію у політичній, економічній, військовій, соціальній, природоохоронній та інших сферах життєдіяльності. Запропоновано заходи з метою вдосконалення нормативно-правового механізму інноваційного розвитку економіки України. Зокрема пропонується:

– розробити Інноваційний кодекс України через впорядкування нормативно-правової бази, що регулює інноваційну діяльність та нараховує на цей час більше 200 нормативних актів;

– привести до узгодженості та надати єдине, чітке та вичерпне законодавче тлумачення таких базових понять як «інновація» та «інноваційна діяльність»;

– розширити повноваження Антимонопольного комітету України щодо захисту конкуренції;

– запровадити на ринку освіти систему державного прогнозування попиту на фахівців за конкретними напрямками підготовки;

– забезпечити достатній рівень захисту прав інтелектуальної власності на основі гармонізації, наділення відповідними повноваженнями Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України, посилення відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності;

– створити економічні стимули інноваційної діяльності через надання податкових пільг для інноваційно-активних підприємств, законодавче закріплення права на застосування методів прискореної амортизації основних фондів та нематеріальних активів, що призначені для використання у сфері наукових розробок.

Пропозиції щодо методів стимулювання інноваційно-активних підприємств в Україні наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Методи стимулювання інноваційно-активних підприємств України

Методи	Засоби
Податкові стимули	Зменшення ставки податку на прибуток, інноваційна податкова знижка на ПДВ, податкові кредити.
Фінансові стимули	Прискорений метод амортизації, пільгові кредити, правове забезпечення функціонування венчурного бізнесу.
Інфраструктурні стимули	Спрощення системи реєстрації підприємства, створення та підтримка інноваційних центрів на базі співробітництва виробничих підприємств та навчальних закладів, підтримка та розвиток вітчизняної науки.

У роботі узагальнено процедуру формування та дії організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку національної економіки; виокремлено основні його складові: організаційну, економічну та соціальну (рис. 4).

Визначено головні вади діючої організаційної складової державного управління інноваційним розвитком в Україні, зокрема, недостатній рівень фінансування інновацій та низький рівень забезпечення інноваційної безпеки національної економіки.

Рис. 4. Організаційно-економічний механізм інноваційного розвитку національної економіки

Запропоновано схему організаційної складової державного управління інноваційним розвитком національної економіки, що передбачає створення єдиного штабного органу з планування, стимулювання, контролю і моніторингу інноваційного розвитку національної економіки (рис. 5).

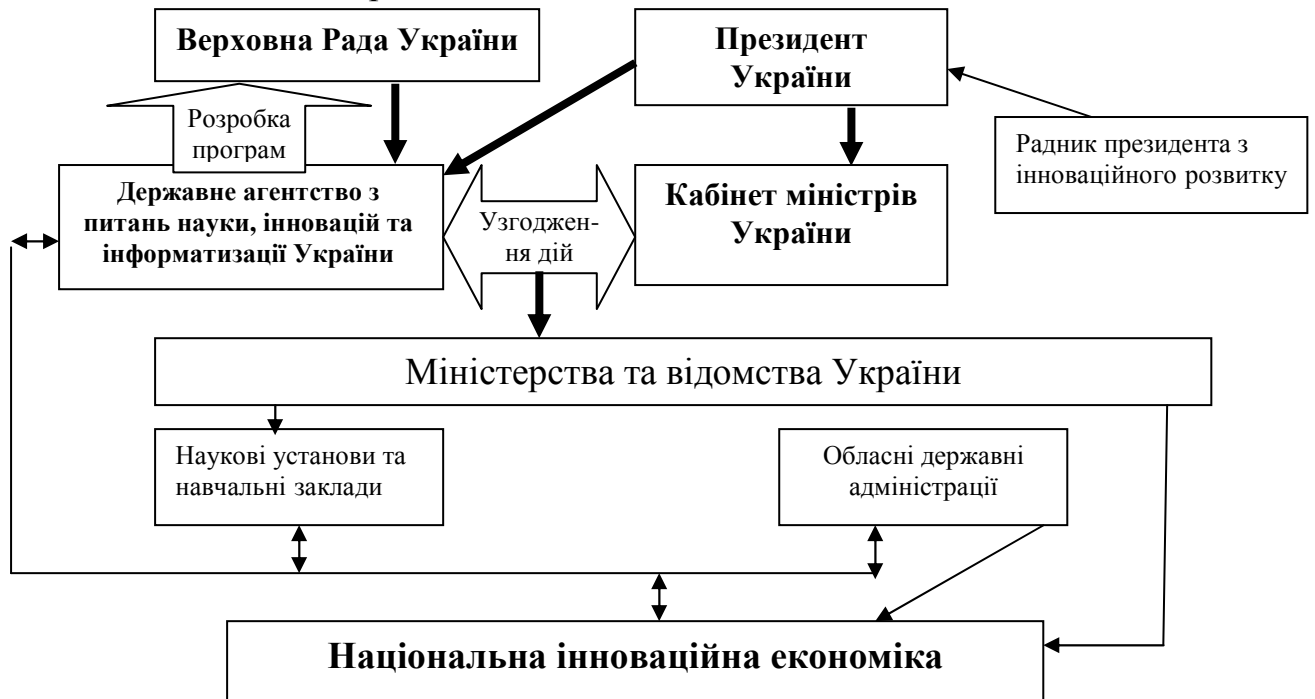

Рис. 5. Схема організаційної складової державного управління інноваційним розвитком національної економіки

Для підвищення дієвості економічної складової запропоновано заходи щодо стимулювання нового виду інноваційного інвестування, що здійснюється «бізнес-

яноголами», які спеціалізуються на фінансуванні фірм у різних галузях національного господарства на початкових стадіях їх розвитку, коли інші фінансові установи не ризикують вкладати свої кошти.

Виявлення слабких місць соціальної складової організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку дозволило розробити заходи з покращення стану таких її елементів як інноваційна культура, система освіти, інноваційна безпека національної економіки України (табл. 2).

Таблиця 2

Загрози інноваційній безпеці України та пропозиції щодо їх усунення

№	Загрози	Пропозиції щодо їх усунення
1	Низький рівень інноваційності малого та середнього бізнесу	Спрощення процедур оформлення підприємств та впровадження економічних стимулів
2	Відсутність інформаційного забезпечення малого та середнього бізнесу	Розробка загальнодоступного інформаційного ресурсу
3	Слабкий рівень захисту прав інтелектуальної власності	Узгодження діючих законів та нормативних актів, та приведення їх у відповідність до європейських норм. Створення спеціалізованого суду.
4	Низький рівень фінансування науки та освіти в Україні	Надання дозволу ВНЗ розмішувати тимчасово вільні кошти на фондовому ринку
5	Рейдерство	Інформаційне забезпечення, вдосконалення вітчизняного законодавства

За допомогою імітаційного моделювання PowerSim визначено оптимальний варіант використання інвестиційних ресурсів інноваційного розвитку за окремими технологічними устроями для отримання максимального економічного ефекту у вигляді створеного ВВП. На рис. 6 наведено результат вкладу підприємств окремих технологічних устроїв у загальний обсяг виробництва ВВП за графічною імітаційною моделлю.

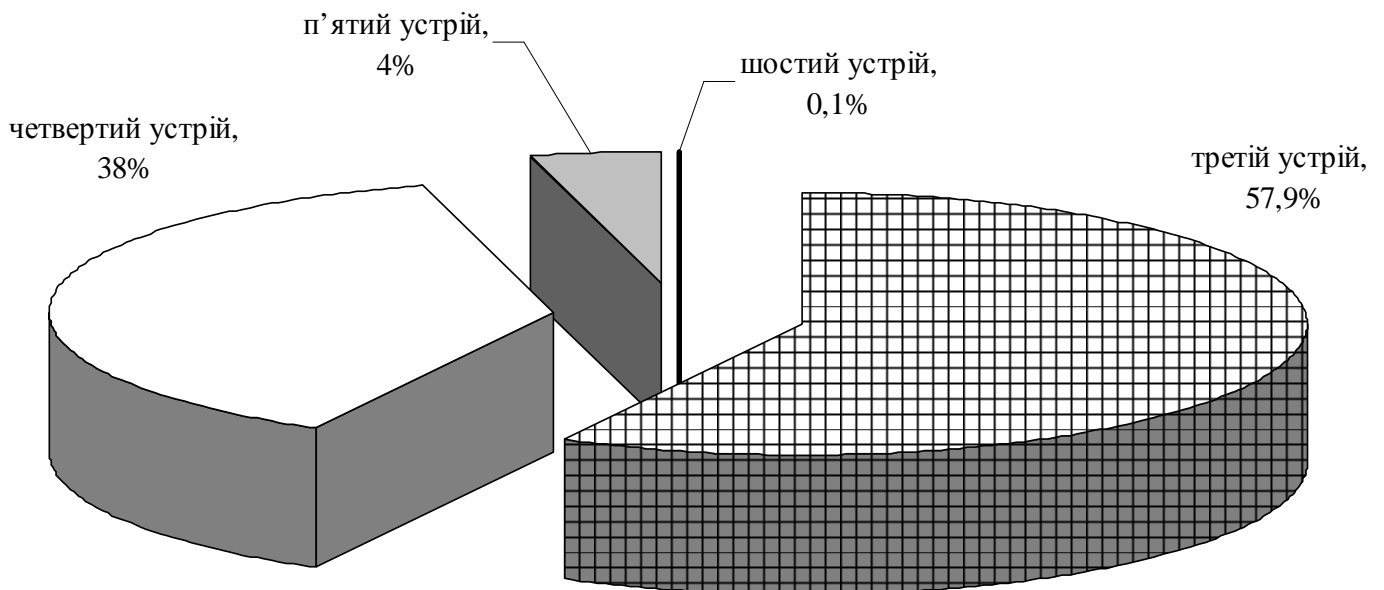

Рис. 6. Питома вага окремих технологічних устроїв у структурі ВВП за наявних напрямках використання інвестиційних ресурсів, %

У ході моделювання досліджено три напрями використання інвестиційних ресурсів інноваційного розвитку за умов різного їх розподілу: наявний, де переважають інвестиції у виробництво продукції третього технологічного устрою; прогресивний, в якому зберігається багатокладність, але акценти зміщуються у бік вищих устроїв; надпрогресивний, спрямований на домінування шостого технологічного устрою.

Доведено, що найбільш ефективним є прогресивний напрям використання інвестиційних ресурсів, оскільки він дозволяє перейти на вищі технологічні рівні та отримувати більший розмір доданої вартості у національній економіці. Цей напрям охоплює більшу частку наявного наукового потенціалу, забезпечує вищий рівень конкурентоспроможності та інноваційного розвитку національної економіки. Це дозволило розробити рекомендації щодо впровадження прогресивного напрямку використання інвестиційних ресурсів інноваційного розвитку, які полягають у створенні умов для переорієнтації інвестицій із господарської діяльності, що належить до третього технологічного устрою, а саме, чорної металургії, залізничного транспорту, неорганічної хімії, вугледобування, універсального машинобудування до сфер діяльності п'ятого та шостого технологічних устроїв, до яких належать: обчислювальна техніка, сучасні програмні системи та комплекси, авіабудування, телекомунікації, роботобудування, наноелектроніка та оптоінформатика.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове розв'язання наукового завдання щодо формування механізму інноваційного розвитку національної економіки для підвищення рівня її конкурентоспроможності, покращення якості життя населення та забезпечення сталого розвитку національної економіки.

1. Доведено, що на сучасному етапі розвитку продуктивних сил головним фактором сталого зростання є постійне впровадження інновацій у всіх сферах національної економіки. Інновація визначається у роботі як багаторівневий, циклічний процес, що починається з етапу наукового відкриття і втілюється на всіх етапах виробничого циклу, що призводить до поліпшення якості соціально-економічних процесів та сприяє підвищенню технологічного рівня виробництва. Інновації становлять основу моделі інноваційного розвитку, сутність якої полягає в економічному розвитку, де переважає виробництво високотехнологічної продукції з використанням новітніх прогресивних технологій у комплексі з новітніми методами організації виробництва та прийняття рішень.

2. Обґрунтовано, що інституціональне середовище, яке розглядається у формальному і неформальному аспектах, здійснює прямий вплив на інноваційний розвиток національної економіки через створення та підтримку нормативних правил економічної поведінки і формування соціального капіталу для впровадження інновацій. Формальні інститути створюють систему державного впливу на інноваційні процеси, обумовлюючи швидкість та ефективність оновлення інституцій, дія яких забезпечує формування моделі розвитку національної економіки у відповідності до сучасних вимог і тенденцій розвитку продуктивних сил. Соціальний капітал як сукупність неформальних інститутів впливає на інноваційний процес через створення атмосфери довіри, солідарності, готовності до співпраці, необхідності виконання взаємних зобов'язань.

3. У роботі розроблено концепцію інноваційного розвитку національної економіки, реалізація якої передбачає вирішення завдань у системі державного регулювання, основними з них є стимулювання суб'єктів господарювання до впровадження та використання інновацій, стимулювання зростання кількості суб'єктів інноваційної діяльності, стимулювання залучення зовнішніх інвестицій у високотехнологічну сферу, що дозволяє запровадити модель інноваційного розвитку і забезпечити підтримку конкурентоспроможності національної економіки.

4. Удосконалено механізм інноваційного розвитку національної економіки, в якому усуваються недоліки діючого механізму з метою забезпечення ефективної реалізації запропонованої концепції. Він спирається на поєднання нормативно-правового та організаційно-економічного механізмів, що цілеспрямовано впливають на інноваційну діяльність економічних суб'єктів; передбачає постановку завдань, основними з яких є: забезпечення розвитку галузей вищих технологічних устроїв за умов збереження інноваційної безпеки національної економіки; визначення функцій та критеріїв ефективності у вигляді зростання частки інноваційно-активних підприємств і підвищення рейтингу країни в Європейському інноваційному табло. У сукупності це дозволить підвищити рівень конкурентоспроможності національної економіки та забезпечити її сталий розвиток.

5. Систематизовано фактори інноваційного розвитку економіки за основними сферами їх впливу – зовнішньою і внутрішньою. До зовнішніх віднесено такі фактори як стан міжнародних фінансових ринків і тенденції розвитку світової економіки, до внутрішніх – інституціональні, соціальні, законодавчі, економічні. Ця класифікація дозволяє враховувати динаміку економічного середовища при формуванні програм і визначенні дієвих елементів механізму інноваційного розвитку національної економіки.

6. У роботі виявлено тенденції інноваційного розвитку економіки України. Виявлено, що зараз зберігається технологічна багатокладність виробництва як одна з головних структурних проблем вітчизняної економіки. На відміну від розвинених країн світу, більша частка інвестицій в економіці України спрямовується у галузі нижчих технологічних устроїв. Доведено, що в економіці України слід зосередити увагу на розвитку технологій вищого рівня – п'ятого і шостого технологічних устроїв, що потребує розробки і реалізації стратегії інноваційного прориву.

7. Удосконалено науково-методичний підхід до оцінки рівня інноваційного розвитку регіонів на основі визначення рейтингового коефіцієнту, що визначається методом експертної оцінки окремих параметрів інноваційного розвитку регіонів та важливості їх впливу на загальний результат. Застосування SWOT-аналізу потенціалу інноваційного розвитку регіонів разом із запропонованим коефіцієнтом дозволяє враховувати динаміку економічного середовища при оцінці потенціалу регіонів і розробці регіональних програм інноваційного розвитку.

8. Запропоновано заходи з удосконалення нормативно-правового механізму інноваційного розвитку національної економіки шляхом прийняття Інноваційного Кодексу, що дозволить впорядкувати діючі нормативно-правові акти, створити конкурентне середовище та забезпечити економічне стимулювання діяльності інноваційно-активних підприємств. Ці пропозиції сприятимуть забезпеченню сталого розвитку економіки України.

9. На основі виявлення вад організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку розроблено рекомендації щодо вдосконалення його організаційної, економічної та соціальної складових, що дозволяє забезпечити узгодженість дій різних ланок влади в управлінні інноваційними процесами, приймати обґрунтовані рішення з розміщення інвестицій в інноваційний розвиток та впроваджувати заходи щодо покращення стану інноваційної безпеки з метою забезпечення сталого економічного зростання.

10. За допомогою імітаційного моделювання PowerSim визначено оптимальний варіант використання інвестиційних ресурсів інноваційного розвитку для отримання максимального економічного ефекту за існуючих умов. Доведено, що найбільш ефективним є прогресивний напрям використання інвестиційних ресурсів, оскільки він дозволяє перейти на вищі технологічні рівні та отримувати більший розмір доданої вартості у національній економіці. Цей напрям охоплює більшу частку наявного наукового потенціалу, забезпечує вищий рівень конкурентоспроможності та інноваційного розвитку національної економіки.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Болгов В.Є. Проблеми та перспективи інноваційного розвитку України / В.Є. Болгов // Науковий журнал «Вісник Донецького національного університету. Серія В «Економіка і право». Донецьк, 2006 – № 1, Том 1 – С. 224-230.
2. Болгов В.Є. Джерела розвитку корпоративного сектору України / В.Є. Болгов // Тематичний збірник наукових праць ДонНУЕТ «Торгівля і ринок України». Донецьк, 2006 – № 22 – С. 23-28.
3. Болгов В.Є. Проблеми сучасних економічних трансформацій в Україні / В.Є. Болгов // Вісник національного технічного університету «Львівська політехніка»: «Проблеми економіки та управління» – 2007. – № 579 – С. 278-284.
4. Болгов В.Є. Сучасний стан технологічного розвитку економіки України / В.Є. Болгов // Тематичний збірник наукових праць ДонНУЕТ «Торгівля і ринок України». Донецьк, 2007. – № 23 – С.7-13.
5. Болгов В.Є. Інноваційність регіонів як запорука економічного розвитку держави / В.Є. Болгов // Сборник научных трудов ДонНУ «Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект» часть II. Донецк, 2008 – С. 678-681.
6. Болгов В.Є. Стан та тенденції інноваційного розвитку економіки України / В.Є. Болгов // Вісник Хмельницького НУ, серія «Економічні науки». Хмельницький, 2008. – Т. 1 – С. 52-56.
7. Болгов В.Є. Актуальність створення національної системи інноваційного розвитку / В.Є. Болгов // Научный журнал Технического университета – Варна. Специальный выпуск «Стратегия качества в промышленности и образовании». Варна, 2008. – С. 93-95.
8. Болгов В.Є. Фактори інноваційного потенціалу національної економіки / В.Є. Болгов // Збірник наукових праць Тернопільського НУ «Наука молода». Тернопіль, 2008. – С. 128-131.

9. Болгов В.Є. Фактори впливу на прискорення інноваційного розвитку національної економіки України / В.Є. Болгов, Г.В. Гейер // Проблемы и перспективы сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ, Сборник научных трудов, Стамбул-Донецк, ДонНУ, РФ-НИСИ в г. Донецке, 2010 – Ч. 2 – С. 360-362.

Особистий внесок: запропоновано заходи щодо вдосконалення організаційної структури інноваційного розвитку національної економіки.

10. Ахновська І.О. Проблеми та перспективи інноваційного розвитку машинобудування України / І.О. Ахновська, В.Є. Болгов // Вісник Хмельницького НУ, серія «Економічні науки». Хмельницький, 2010. – № 6, Т.4. – С. 244-248.

Особистий внесок: проаналізовано тенденції інноваційної активності промислових підприємств України.

11. Болгов В.Є. Моделювання сценаріїв інноваційного розвитку економіки України / В.Є. Болгов // Науковий журнал УДУФМТ «Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право». Київ, 2012. – № 2 (61) – С. 61-67.

12. Болгов В.Є. Аналіз інноваційного розвитку регіонів України / В.Є. Болгов // Науковий журнал УДУФМТ «Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право». Київ, 2013. – № 1 (66) – С.141-147.

Опубліковані праці апробаційного характеру

1. Болгов В.Є./Механізми підвищення конкурентоспроможності економіки України / В.Є. Болгов // Сб. тр. науч.-практ. конф. «Научное обеспечение процессов реформирования экономических отношений в условиях глобализации» (г. Симферополь, 20-22 апреля 2007 г.) – Симферополь: НАПКС, 2007. – Том II. – С. 70-72.

2. Болгов В.Є. Аналіз впливу суспільного капіталу на розвиток національної економіки / В.Є. Болгов // Матеріали междунар. науч.-практ. конф. «Культура и экономика». (г. Донецк, 20-21 марта 2008 г.). – Донецк: ДонНУЭТ, 2008. – С. 199-203.

3. Bolgov V. European integration is mortgage of innovative development of economy of Ukraine / V. Bolgov // Матеріали міжнар. науч.-практ. конф. «Маркетинг у третьому тисячолітті» (м. Донецьк, 15-16 травня 2008 р.) Донецьк: ДонНУЕТ, 2008. – С. 11-12.

4. Болгов В.Є. Реалії інноваційного розвитку економіки України / В.Є. Болгов // Стратегія забезпечення сталого розвитку України: матеріали міжнар. науч.-практ. конф. (м. Київ, 20 травня 2008 р.) Київ: РВПСУ, 2008. – С.92 -95.

5. Болгов В.Є. Тенденції і напрями інноваційного розвитку України в умовах сучасної кризи / В.Є. Болгов // Матеріали ІХ міжнар. науч.- практ. конф. (м. Київ, 27 березня 2009 р) Київ: УДУФМТ, 2009. – С. 154-156.

6. Болгов В.Є. Вплив соціального капіталу на розвиток національної економіки / В.Є. Болгов // Матеріали міжнар. науч.-практ. конф «Проблеми економічного та соціального розвитку в умовах світової кризи (м. Донецьк, 15-16 жовтня 2009 р.) Донецьк: ДонНТУ, 2009. – С. 57-61.

7. Болгов В.Є. Інституційні аспекти інноваційного розвитку економіки України / В.Є. Болгов // Матеріали Х міжнар. науч.-практ. конф. «Реалії та перспективи інноваційного розвитку України. Економічні, фінансові та правові аспекти» (м. Київ, 26 березня 2010 р.) Київ: УДУФМТ, 2010, С. – 204-206.

8. Болгов В.Є. Залучення іноземних інвестицій в економіку України в умовах нестабільного середовища / І.О. Ахновська, В.Є. Болгов // Матеріали 6 всеукр. наук.-практ. конф. «Особливості інтеграції України в світовий економічний та політико-правовий простір» (м. Маріуполь, 10-12 жовтня 2010 р.) Маріуполь: МДУ, 2010. – С. 164-166.

Особистий внесок: проведено порівняльний аналіз різних джерел інвестування в інноваційну діяльність.

9. Болгов В.Є. Використання Україною світового досвіду в створенні національної моделі інноваційного розвитку / В.Є. Болгов // Матеріали XI міжнар. наук.-практ. конф. «Моделі ефективного розвитку світової економіки у посткризовий період та можливості їх адаптації в Україні» (м. Київ, 1 квітня 2011 р.) Київ: УДУФМТ, 2011. – С. 124-127.

10. Болгов В.Є. Концептуальні засади інноваційної моделі економічного розвитку країни / В.Є. Болгов, І.О. Ахновська // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. «Теорія та практика розвитку інноваційної економіки» (м. Одеса, 29-30 вересня 2011 р.) Одеса: Центр економічних досліджень та розвитку, 2011. – С. 59-63.

Особистий внесок: розроблено концепцію інноваційного розвитку національної економіки.

11. Болгов В.Є. Моделювання інноваційного розвитку економіки України / В.Є. Болгов, Г.В. Гейер // Матеріали XII міжнар. наук.-практ. конф. «Сучасні моделі, концепції і стратегії інноваційного розвитку країн світу та України: Економіка, фінанси, право, системний аналіз» (м. Київ, 23 березня 2012 р.) Київ: УДУФМТ, 2012. – С. 124-127.

Особистий внесок: розроблено моделі інноваційного розвитку економіки на основі використання пакету імітаційного моделювання PowerSim.

АНОТАЦІЯ

Болгов В.Є. Формування механізму інноваційного розвитку національної економіки. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03. – Економіка та управління національним господарством. – ДВНЗ «Донецький національний технічний університет», Донецьк, 2014 р.

У дисертаційній роботі визначено теоретичні основи інноваційного розвитку національної економіки. Проведено аналіз інституціональних засад інноваційного розвитку національної економіки та узагальнено наукові підходи до визначення сутності інновації. Розроблено концепцію інноваційного розвитку економіки України, для ефективної реалізації якої удосконалено механізм інноваційного розвитку. Виявлено фактори та досліджено рівень інноваційного розвитку економіки України. Запропоновано рейтинговий коефіцієнт, що характеризує рівень інноваційного розвитку регіону в межах держави, сутність якого полягає у визначенні часткових рейтингів регіонів за окремими показниками інноваційного розвитку з урахуванням важливості їх впливу на загальний результат. Розглянуто процес становлення нормативно-правової бази інноваційного розвитку економіки України, виокремлено три етапи розвитку нормативно-правової бази щодо регулювання інноваційного розвитку економіки України. Досліджено роль нової форми інноваційного інвестування – «бізнес-янголів». За допомогою імітаційного моделювання визначено оптимальний варіант використання

інвестицій в інноваційний розвиток, який призводить до максимально можливого економічного ефекту в існуючих умовах. Доведено, що найбільш ефективним є прогресивний напрям здійснення інвестування в інноваційний розвиток, що дозволяє перейти на вищі технологічні рівні економіки та отримувати більший обсяг доданої вартості.

Ключові слова: інновація, інноваційний розвиток, інституція, рейтинговий коефіцієнт, нормативно-правовий механізм, організаційно-економічний механізм, інноваційна безпека, бізнес-янгол.

АННОТАЦИЯ

Болгов В.Е. Формирование механизма инновационного развития национальной экономики. - Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03. – Экономика и управление национальным хозяйством. – ГВУЗ «Донецкий национальный технический университет», Донецк, 2014 г.

Диссертационная работа посвящена совершенствованию механизма инновационного развития национальной экономики. В работе исследованы истоки и систематизированы трактовки термина «инновация», выявлены принципы формирования модели инновационного развития, проведена их классификация на основе изучения иностранного опыта.

Разработана концепция инновационного развития экономики Украины, сформулированы ее цели и задачи, реализация которых позволит увеличить спрос на нововведения со стороны предприятий и создаст условия для развития партнерских отношений между бизнесом и наукой. Для эффективной реализации предложенной концепции обоснована схема соответствующего механизма, выявлены его задачи, функции и составляющие элементы. Исследовано понятие инновационной безопасности, ее структура и сущность.

Определены теоретические основы инновационного развития национальной экономики. Проведен анализ институциональных принципов инновационного развития национальной экономики и сущности понятия «институция». Исследовано состояние инновационного развития экономики Украины. Предложен научно-методический подход к определению уровня инновационного развития регионов нашей страны путем расчета рейтингового коэффициента, который определяется на основе метода экспертных оценок отдельных составляющих инновационного развития регионов и их значимости в формировании общего результата.

Рассмотрен процесс становления нормативно-правовой базы инновационного развития экономики Украины, выявлены ее составляющие и выделены три этапа развития. Определены недостатки данного механизма и предложены мероприятия по их преодолению.

Разработана схема формирования организационно-экономического механизма инновационного развития национальной экономики и систематизированы его составляющие. Предложена схема организационной системы государственного управления инновационным развитием.

Выявлены недостатки и угрозы инновационной безопасности и определены меры по их предотвращению. Для увеличения уровня инновационной активности

малых и средних предприятий предложено усилить роль новой формы инновационного инвестирования – «бизнес-ангелов», придав им законодательный статус и используя экономические стимулы.

С помощью имитационного моделирования, проведенного на основе прикладного пакета PowerSim, обоснован оптимальный вариант размещения инвестиций в инновационное развитие, который приводит к максимально возможному экономическому эффекту в существующих условиях. Доказано, что наиболее эффективным является прогрессивный сценарий экономического развития, позволяющий перейти на высшие технологические уровни, вовлечь большую часть научного потенциала Украины и получать больший уровень добавленной стоимости.

Ключевые слова: инновация, инновационное развитие, институция, рейтинговый коэффициент, нормативно-правовой механизм, организационно-экономический механизм, инновационная безопасность, бизнес-ангел.

SUMMARY

Bolgov V. Forming of mechanism of innovative development of national economy. - Manuscript.

Thesis for the candidate of economic sciences in speciality 08.00.03 - Economy and management a national economy. SHEE «Donetsk National Technical University», Donetsk, 2014 p.

Theoretical bases of innovative development of national economy are certain in dissertation work. Worked out conception of innovative development of economy of Ukraine. Innovative development of economy of Ukraine status was investigational. A rating coefficient, that characterizes the level of innovative development of region within the limits of the state, essence of that consists in determination to the coefficient of importance of certain factors of influence on innovative development, offers. Becoming of normatively-legal base of innovative development of economy of Ukraine is considered, three stages of development of normatively-legal base of innovative development of economy of Ukraine are distinguished. By means of imitation design the optimal variant of the use of investments, that results in a maximally possible economic effect in existent terms is certain. It is well-proven that most effective is a progressive scenario of economic development, that allows to pass to the higher technological level and get greater part of value added.

Keywords: innovation, innovative development, institution, rating coefficient, normatively-legal mechanism, organizationally-economic mechanism, innovative safety, business - angel.

Підписано до друку 15.12.2013. Папір офсетний.

Друк – ризографія. Ум. друк. арк. 0,9.

Наклад 100 прим. Зам. №
